

oldal, hogy rögtön visszacsúszott. Tót Sándor hátra sem nézett, mert úgyis tudta: velük marad. Félrehajtotta az útjába kerülő ágakat, s egy sziklapad mögött felfedezte a barlang bejáratát. Diadalmas pillantással nézett végig a többiekre, aztán intett, hogy bújjanak be, mert a tűz már a közeli ágakat ropogtatta. A barlang legvégebe húzódtak, mert özönlött befelé a füst, de biztosra vették, hogy ugyanúgy, ahogy bejött, el is szivárog valahová. Köhögtek, zsebkendőt szorítottak az arcukra, aztán lehasaltak, s úgy maradtak fekvé, amíg a lángok körbe nem nyaldosták a bejáratot. Egyre álmosabbak lettek, s már azt sem látták, hogy a füst a barlangban maradt, mert a hőség kiszorította tüdejükből a levegőt.

A zászlóalj annál a kútnál tartott létszámenőrzést, ahol az induláskor ruhájukat benedvesítették. A fáradt, bekormozott arcú katonák között nehéz volt különbséget tenni, de így is villámgyorsan kiderült, hogy az első századból négyen hiányoznak. A századparancsnok rádión helikopteres segítséget kért, de közben besötétedett, s az akciót el kellett halasztani. Másnap délután, amikor Vitezből, Novi Travnikból és Zenicáról érkezett hivatásos tűzoltók végre eloltották a tüzet, egy elsősegélycsapat megtalálta a négy katona holttestét. Abba az üregbe húzódtak be, ahol a népfelzabardító háború idején Petar Mečava csapata rejtőzködött. Az esővíz tágította repedéseken akkor még folyamatosan cserélődött a levegő. '44 decemberében egy német partizánvadász-egység meglátta a Slimena fölött lebegő füstöt, s még aznap elfogta a nyulat sütő partizánokat. Elhurcolták őket, és Jajce mellett mind a tizenkettőt kivégezték.

A fölszabadulás után, amikor az országos méretű emlékműgyártás elkezdődött, a travnikiak elhatározták, hogy megbosszulják hőseik halálát. A németekkel akkor már semmit sem lehetett kezdeni, ezért az áruló hegyre zúditották haragjukat. '47 tavaszán a barlang fölötti csúcsot lebetonozták, s emléktáblát helyeztek el rajta, hogy soha többé ne szuszogja ki a benne rejtőzködők titkait. Tót Sándor semmit sem tudott erről a műveletről, mert mindez a nagyapja ideje után történt. Velkovszki Borcse, Gashi Husni és Hostnikar Zvonko neve mellé az övé is rákerült arra a márványtáblára, ami a betonplacc legközepén, örök időkre szólva hirdeti az elesett harcosok dicsőségét.

Javier Marías

SZENTKUTHY A LAPULÓ IDŐBEN

Csuday Csaba fordítása

Kétszer láttam őt közvetlen közlelről, s az első alkalom volt a vidámabb, de egyben a szerencsétlenebb is, noha talán csak így, visszatekintve érzem szerencsétlennek, ami akkor nem is volt az, valójában tehát nem is kellene íyet mondanom. A Joy nevű diszkóban találkoztunk először, késő éjszaka; elsősorban persze neki lehetett kései az óra, ha feltételezzük, hogy a futballisták korán fekszenek, folyton az előttük álló mérkőzésre összpontosítanak, vagyis csak edzenek, alszanak és más csapatok játékát tanul-

mányozzák videóról, vagy a sajátjukat, a jó és a rossz megmozdulásaikat, az elszalasztott lehetőségeket, melyeket e felvételeken újra és újra elszalasztanak, immár az idők végezetéig; csak alszanak, rugdalóznak és táplálkoznak, valóságos óriásbébik feleséggel és gyerekekkel; az asszony megléte különösen fontos, kell, hogy anyáskodják fellettük valaki, aki egyben a napirendjükre is ügyel.

Többségük persze nem nagyon törődik az egésszel, utálnak aludni, utálják az edzéseket, a nagyok meg csak akkor gondolnak a meccsre, ha kifutnak a pályára, és érzékelik, hogy ajánlatosabb lesz nyerni, hiszen ott az a több százezer ember, aki viszont valóban mást se csinál egy hete, csak a találkozó esélyeit latolgatja, vagy épp azért szurkol, hogy a csapat elégtételt vegyen gyűlöletes ellenfelén. A nagyoknak persze csak kilencven percen át vannak riválisaik, és csak egyetlen ok miatt elzárják az útjukat valamitől, amit ők szeretnének elérni. Utána akár poharazni is elmehetnének állítólagos ellenségeikkel, ha a közönség nem nézné rossz szemmel az ilyesmit. Haragtartásra csak a középszerűek képesek.

Ő természetesen nem volt középszerű, sőt volt idő, amikor mindenki hitte, hogy igazi nagysággá növi ki magát, ha beérik, és kicsit összeszedi magát; nos, ez sosem következett be, illetve amikor bekövetkezett, már késő volt. Magyar volt, akárcsak Kubala, Puskás, Kocsis és Czibor, de a nevét még az övéknél is nehezebben tudtuk kimondani. Úgy írta, Szentkuthy, de végül mindenki csak „Kentucky”-nak hívta, ami mégiscsak ismerősebben csengett a spanyol fülnek, és beceneve, a „Pipicomb” is innen ragadt rá, igencsak pontatlanul egyébként, ha tekintetbe vesszük atlétai termetét. A nagyképű, poénkodó riporterek jócskán éltek, illetve vissza is éltek a csúfnevével, valahányszor Szentkuthy támadásba lendült: „Jó lesz vigyázni, Kentucky még a végén szénné égeti Barcát.” Vagy: „Vigyázat, Pipicomb mindjárt kiborítja a tepsit, ott kavar már megint a sűrűjében, ujuj, csak úgy fröcsköl körülötte a forró saft, csupa izmos olaj ez az ember, és nem elegyedik.” Mondhatni, tálcán kínálta a szóvicceket az újságíróknak, akik azonban, mint tudjuk, hamar felejtenek.

Amikor először összeakadtunk, a Joy diszkóban, már másfél szezon volt mögötte a Madridban, egészen jól beszélte a spanyolt, kicsit szűkös szókinccsel ugyan, de szinte hibátlanul, észrevehető, de nagyon is megbocsátható akcentussal; hiába, a közép-európaiak mindig is tanulékonyak voltak, csak nekünk, spanyoloknak törik bele a bicskánk meg a nyelvünk az idegen szóba; már a rómaiak is megírták, hogy a mi nációnk képtelen mássalhangzóval torlódó „sz”-et ejteni a szavak elején; Escipiónt, Esquilachét mond, ahol Scipio, Shillaci áll, Szentkuthy helyett meg Kentuckyt, mintegy magához idomítva a nyelv szabályait. Szentkuthy (én a becsületes nevén nevezem, mivel csak leírnom kell, nem kimondanom) addigra – volt már rá ideje – kijózanodhatott abból a bódulatból, amit otthonról hozott, a vasfüggöny mögül frissen szabadult Magyarországról, ahol az emberek megmámorosodtak, mivel nem tudták természetesnek és szükségszerűnek tekinteni a változásokat. Azt a pillanatot élték át talán, amely mindig bekövetkezik, amikor az ember már nem ajándéknak vagy csodának tekinti, amit elért (már el is hiszi), s már attól fáj a feje, hogy mi lesz, ha a pillanat tartósnak bizonyul; s felrémlik előtte a múlt visszatérésének esélye is, a múlté, amelyben ő is cinkossá lett, s így szeretné azt végképp el-, de legalábbis kitörölni a maga emlékezetéből; én nem az vagyok, aki voltam, én most vagyok csak, nem jövök sehonnan, és fogalmam sincs, ki vagyok.

Közös ismerősök révén kerültünk egy asztalhoz, ahová ő jó darabig csak azért jött, hogy szomját csillapítsa, egyet-egyet kortyintva a poharából két tánc között; egyfajta

edzés ez is: a fáradhatatlan sportember, aki legalább kilencven perc meg egy hosszabítás erejéig állja a sarat. Rosszul táncolt, több lelkesedéssel, mint ritmusérzékkel; egyszerűen képtelen volt összehangolni a mozdulatait, többen ki is nevettek az asztalnál, hja, ebben az országban mindig kéznél van egy kis kegyetlenség, az embereknek jólesik, ha bánthatnak, vagy jólesik azt hinni, hogy bántanak valakit. Már jobban öltözött, mint amikor a csapatba került, s amilyenek az újságokban megjelent képek mutatták akkoriban, de még mindig nem olyan jól, mint spanyol csapattársai, akik nyilván több figyelmet fordítottak a ruházkodásra, vagyis a reklámokra. Szentkuthy olyan ember benyomását keltette, aki akkor is kívül hordja az ingét, amikor mindenki betűri a nadrágba, a mezét pedig, hacsak a bíró meg nem intette érte, mindig kívül hagyta. Végül lezöttyent az asztalhoz, s kézzel-lábbal és nevetve ugyan, de érthetően táncba parancsolta a többieket, hogy pihenésképp hadd szórakozzon most ő rajtuk, s ebben nem volt semmi gúnyos él, kegyetlenség meg végképp nem, könnyen lehet, hogy csak néhány menő figurát akart ellesni tőlük. Egyedül én nem engedelmeskedtem, sose táncolok ugyanis, csak nézem a táncolókat. Ő sem erőltette a dolgot, s nem azért, mintha tudta volna, ki vagyok – nem is ismert, s annak biztos tudatában, hogy őt viszont mindenki ismeri, nem is izgatta az ilyesmi –, inkább azért, mert észrevette, amint határozottan, tagadólag megráztam a fejem, úgy, ahogy mi, városlakók szoktuk, ha egy koldus toppan elénk: akkurátus fejlengetés, lassítás nélküli tovahaladás. A hasonlat egyébként nem tőlem származik, hanem tőle:

– Mintha koldustól tagadta volna meg az alamizsnát – fordult hozzám, amikor kettesben maradtunk, mivel a többiek, hogy a kedvében járjanak, elmentek táncolni. Magázott, mint afféle jól nevelt külföldi, aki még tiszteletben tartja a társas érintkezés szabályait; és szinte választékosan fejezte ki magát, hiszen az „alamizsna” szót nem használják lépten-nyomon.

– Honnan tudod, koldutál már? – kérdeztem én tegezve, részben a korkülönbség miatt, részben valami önkéntelen fenségességétől vezérelve, aminek egyébként mindjárt a tudatára is ébredtem, mert sietve hozzátettem: – Különben tegeződhetünk. – De még így is maradt valami leereszkedő, kegyeskedő a gesztusomban.

– Persze. Ki nem? Sokféle alamizsna van. Szentkuthy – tette hozzá még, és kezét nyújtott –, itt nem szokás bemutatni az embert.

Okos volt: viselkedni a valóságnak megfelelően viselkedett, vagyis úgy, mint akit mindenki ismer, szavai azonban mintha rácáfoltak volna magatartására. Különbséget tudott tenni a kettő között, ami nem is olyan könnyű ilyen esetben, hacsak nem hajlandó valaki eljátszani az elviselhetetlenül képmutató, illetve a megvetésre méltón naiv ember szerepét. Én is megmondtam a nevemet, majd a foglalkozásomat, és megszorítottam a kezét. Nem kérdezett rá az övétől annyira elütő tevékenységre, úgy látszik, ahhoz se jött kapóra neki, hogy kitöltse vele a váratlan s általa talán cseppet sem áhított beszélgetést; nyilván arra számított, hogy egyedül marad, s kedvére legeltetheti a szemét a táncolókon. Szőke, göndör haját középen elválasztva és két egyenlő részben hátrafésülve viselte, akár egy karmester, szögletes mosolya képregényfigurát idézett, orra kicsit tömpe volt, és apró kék szeme úgy csillogott, mint két vásári miniizzó.

– Melyikkel vagy? – böktem az ímént tagadólag megrázott fejemmel női asztaltársaink felé, akik egyszerre, csoportosan kezdték rojni a táncot a parketten. – Jársz valamelyikkel? Melyikükkel jöttél? – igyekeztem érthetően feltenni a kérdést.

Érezhetően kedvére való volt, hogy nem a csapatról, az edzőről vagy a bajnokságról faggattam mindjárt, s talán emiatt is válaszolt kertelés nélkül és szinte gyermekien.

Dicsekvésében nem volt semmi sértő, még csak a nőkre nézve sem, úgy mondta, mint-ha őt választották volna és nem fordítva:

– Mit szól hozzá, a hatból, aki itt van, hárommal már voltam. – És mutatta is a hármát a bal kezén, mivel alig hallottuk egymást abban a ricsajban. Következtesen magázott, s ettől vénnek kezdtem érezni magam.

– És ma, ma mi lesz? Új fogás vagy repeta?

Nevetett.

– Csak akkor repetázom, ha muszáj.

– Skalpvadászat, mi? Gyűjtesz még valamit? Már mint a skalpokon meg a gólokon kívül?

Gondolkodott.

– Csak ezt a kettőt. Gólokat és nőket. Egy gól, egy nő. Így ünneplem őket – tette hozzá, de mintha csak a poén kedvéért.

Abban az idényben már húsz gólt rúgott, és csak a bajnoki meccseken, további hatot vagy hetet nemzetközi kupa- és egyéb fordulókön. Meglehetősen jártas vagyok a futballban, s igazából szívesebben is beszélgettem volna vele a játékról, mint bármelyik közönséges csodálója. De ő bizonyára unta már az ilyesmit.

– És mindig megvolt ez a jó szokásod? Otthon, a Honvédban is? – A Honvédból szerződött át ugyanis, Budapestről, a szülővárosából.

– Á, otthon, az más – felelte, és elkomolyodott. – Otthon menyasszonyom volt.

– Volt? – kérdeztem.

– Ő még ír – válaszolta egyszerűen, és nem mosolygott.

– Ő? És te nem?

– Föl se bontom a leveleit.

Huszonhárom éves lehetett akkor, valóságos gyerek még, s csodálkoztam is, hiszen ilyet csak nagyon erős akaratú vagy betegesen közönyös ember csinál; még ha sejti is, mi van azokban a levelekben, csak érdeklí talán, hogyan írják azt a valamit. Ehhez is keménység kell.

– Miért nem? És ő, hogyhogya mégis ír?

– Mért ne írna? – kérdezett vissza, mintha a világ legtermészetesebb dolga volna. – Hiszen szeret. Én most nem tudok foglalkozni vele, de ő nem fogja föl.

– Mit nem fog föl?

– Azt, hogy a dolgok változhatnak. Neki minden örökre szóló, és nem fér a fejébe, hogy én meg is szeghetem, amit évekkkel ezelőtt ígértem.

– Szerelem holtomiglan-holtodiglan, igaz?

– Ilyesmi. Mindenki megígéri, aztán senki se tartja be. Többet beszélünk a kelleténél, a nők meg különösen ragaszkodnak a szavakhoz, én ezért is tanulom meg gyorsan a nyelvet, a nők mindig azt akarják, hogy beszéljen hozzájuk az ember, főként utána, én persze inkább egy szót se szólnék se előtte, se utána; akár a fociban, bevarrod a gólt, aztán ordítasz egy jót, ugyan minek a beszéd, az ígéretetés, úgylis tudja mindenki, hogy belövöd azt a gólt, és kész. De ő nem érti. Azt hiszi, az övé vagyok, mindörökre. Kislány még.

– Csak megjön az esze.

– Á, ennek nem. Maga nem ismeri. Ő azt képzei, hogy már örökké az övé vagyok. *Örökké.*

Az utolsó szót valami baljós nyomatékkal ejtette ki, mint aki tudja, hogy ez az „örökké”, ami nyilván nem is az ő szava volt, hanem a menyasszonyáé, s amit ő a tényekkel

és a távolsággal naponta megtagadott, úgyis erősebb minden tagadásnál, bármelyik madridi gólnál, bármelyik alkalmi babájánál. Mintha csak tudta volna, hogy az igenlő akarattal szemben tehetetlen az ember, kivált, ha az, amit ő akar, pusztá tagadás és királyi restség; az ember általában meggyőzi magát, hogy ott a helye, ahol jobban érvényesül, az olyanok pedig, mint az a lány, mindig is fölényben lesznek azokkal szemben, akik nem tudják, mit akarnak, vagy csak azt tudják, hogy mit nem akarnak. Mi ilyenek vagyunk, kiszolgáltatottak és gyengék, csak éppen ritkán tudatos bennünk a gyengeségünk, s így könnyen megsemmisíthet minket egy nagyobb erő, amely kiválasztott bennünket, s amely elől csak ideig-óráig menekülhetünk, mert az ilyen erővel rendelkezők végtelenül eltökéltek és végtelenül türelmesek. Abból, ahogy Szentkuthy az „örökké” szót kimondta, arra következtettem, hogy egyszer majd férjül veszi őt az a magyar leányzó, aki rendületlenül ír neki, de a gondolat csak átsuhant a fejemen, mintegy kikerekítve a történetet, hiszen engem se érdekelt annyira az egész, mert legfeljebb a tévében vagy a stadionban láthattam még, ha akartam, akarni viszont nagyon is akartam, hiszen csodáltam a játékát.

A táncolók már visszatérőben voltak az asztalunkhoz, így hát azt mondtam neki:

– Figyelmeztetek, Kentucky, hogy a három csajod közül az egyik most velem van.

Felharsanó hahotája még a zenét is elnyomta egy pillanatra. A parkett felé indult, de mielőtt ismét táncba lendült volna, még odakiáltotta:

– És a magáé, mi? Örökre!

Nem volt az enyém, mégis leléptem vele, s nem vártam meg, hogy Szentkuthy végigropja a hosszabbítást, és eldöntse, újít-e vagy repetázik azon az estén. Aznap délután három gólt rúgott a Valenciának. Honfitársára, Kocsisra gondoltam, aki összekötőt játszott a Barcelonában, s ha jól emlékszem, „Aranyfejű” volt a beceneve, és pár éve öngyilkos lett, jóval a visszavonulása után. Nem is tudom, miért épp ő jutott az eszembe, miért nem Kubala vagy Puskás, akik derűsen végigjátszották a pályájukat, majd edzőként is karriert csináltak. Azon az éjszakán végső soron Szentkuthy is jól szórakozott.

Két idényen át kísértem még figyelemmel a játékát; akadtak ugyan hullámvölgyei, de néhány megmozdulása felejthetetlen maradt. Különösen egy képre emlékszem, mint mindenki, aki látta azt a meccset. Az Inter ellen játszottak a BEK-ben, s alig tizenkét perccel a befejezés előtt még egy gól hiányzott az elődöntőbe jutáshoz; Szentkuthy a saját térfelén kapta meg a labdát, egy ellenséges szöglet háritása után. Egyedül kellett végrehajtania az ellentámadást két hátrahagyott védővel és a kapussal szemben. Az egyik védőt lefutotta, a másik mellett elhúzta a labdát, mielőtt a tizenhatosra ért volna. A kapus kétségbeesetten kifutott, és tizenegyes reményében elévődött, de Szentkuthy ügyesen kikerülte. Akkor fölnézett az üresen tátongó kapura, a góllhoz már csak meg kellett volna lőnie a labdát, onnan, a tizenhatosról; már az egész stadion benn látta, benn áhitotta látni a gólt abban a pillanatnyi bizonytalanságban, ami elválasztja a mindjárt bekövetkezőt a ténylegesen megtörténttől. Az izgalom moraja hirtelen elült, ezer és ezer torokra forrt rá az üvöltés: „Lőj, lőj már, az istenért”, hiszen a dolog ott válik csak véglegessé, akkor, amikor a labda benn van, addig semmi sincs, bent kellett hát látni a hálóban. Szentkuthy azonban nem lőtte rá, hanem továbbvezette a labdát, amely mintha a lábához ragadt volna, egészen a gólvonalig vitte, ott megállt vele, és rálépett. A cipőtalpával a fűhöz, vagyis a vonal mézcsíkjához lapította egy másodpercig, és nem engedte, hogy átjusson rajta. Két újabb olasz védő és a föltámadt kapus villámként rohant feléje. De lehetetlen volt, hogy odaérjenek, mert

Szentkuthynak csak ki kellett eresztenie a talpa alól a labdát, hogy az keresztezze a vonalat, de a futballban csak akkor biztos valami, ha megtörténik. Sosem volt még stadionban ilyen ájult csönd. Egyetlen másodpercig tartott csak az egész, de biztosra veszem, hogy még ma is emlékszik rá, aki látta. Az a pillanat megmutatta, mekkora szakadék tátong az elkerülhetetlen és a már nem elkerülhető, a még eljövendő és a már múlttá lett, a „még nem” és a „már igen” között, s ami ritkán adatik meg, szinte kézzelfoghatóan láttatta velünk az átmenetet egyikből a másikba. Amikor a kapus és a két hátvéd rávetette magát, Szentkuthy lágyan átgurította a labdát a vonalon, és megint rálépett. Nem küldte a hálóba, csak annyit tolt rajta, hogy ami addig nem volt gól, most góllá legyen. Soha ilyen valóságossá nem vált még a fal, amely lezár egy kaput. Megvetés és arcátlanság volt abban a késleltetésben, a közönség teljesen kikészült, az emberek eltakarták az arcukat, összezavarodott bennük a támadás feletti csodálat és a megkönnyebbülés a felesleges kín után, amibe Szentkuthy beletaszította azt a százszernyi embert a lelátókon és a több milliót a tévékészülékek előtt. A rádióriportereknek vissza kellett tartaniuk diadalüvöltésüket, s az ő akarata szabta meg, hogy csak akkor zendíthettek rá, és nem egy másodperccel előbb. Megtagadta a bekövetkező történést, ami nem azonos azzal, hogy megállította volna az időt, inkább azt jelenti, hogy ő szabta meg a múlását, s ezzel mintegy elbizonytalanította. Mintha csak azt mondta volna, „én alakítom a dolgokat, én mondom meg, mi mikor legyen, nem pedig ti. És ha már megvan valami, az is az én döntésem”. Jobb nem gondolni rá, mi lett volna, ha a kapus odaér, és kikotorja a labdát a lába alól. De nem is érdemes, mert nem történt meg, amellettsz is belegondolni, hogy senki sem bocsát meg annak, aki csúfot űz a sorsból, s akinek aztán, mintegy büntetésül, a megfricskázott pártfogó is hátat fordít. Amikor már nem volt előtte akadály, bármelyik játékos rászúrta volna azt a labdát a tizenhatosról az elődöntőbe jutás igenlő akarásával és a lehető legkorábbi pillanatban. Szentkuthy akarata mintha legalábbis a bizonytalanra irányult volna, mintha azt szeretete volna megmutatni, hogy semmi sem elkerülhetetlen: „Figyeljetek: gól lesz, de az is lehetséges, hogy ne legyen.”

Az az idény nem hozott sok dicsőséget neki – azzal a remek góllal együtt sem, vagy talán éppen amiatt –, a rá következő meg egyenesen gyászosra sikerült. Szentkuthy szárnyaszegetten játszott, alig rúgott gólt, és csak fellobbanásai voltak. Januárban le-sérült, és már nem is épült fel a bajnokság végéig, szinte az egészet a kispadon töltötte.

Egyszer meghívtak az egyik mérkőzésre, az elnöki páholyba, és Szentkuthy került mellém bal oldali szomszédomnak. Az ő balján egy kissé avított benyomást keltő fiatal nő ült, hallottam, hogy magyarul beszélnek, vagyis csak gondoltam, hogy magyarul, mert nem érttem belőle egy szót sem. Nem ismert meg, érthető módon, szinte észre se vett, annyira beleélte magát a játékba, mintha ő is ott lett volna a fűvön, a társai között, magasfeszültségben. Be-bekiabált nekik spanyolul, mert onnan remekül látta, mit kellett volna tenni egy-egy helyzetben. Nyilvánvalóan szenvedett tőle, hogy nem lehet odalenn. S ha már nem rúghat gólokat, maradnak neki a nők, gondoltam. Így is nagyon fiatal lesz még, mire visszavonul.

A szünetben mintha kissé visszazökkent volna a valóságba, s bár az erős nap ellenére hűvös volt a délután, mégis a helyén maradt. Ekkor merészkedtem odáig, hogy megszólítsam. Már-már elegáns volt, nyakkendő-t viselt és felöltőt, aminek felhajtotta a gallérját; sok reklámot láthatott addigra; egyik cigarettát szívta a másik után ott, a főnökei és a kamerák előtt.

– Mikor látunk újra a pályán, Kentucky? – kérdeztem tőle.

– *Két hét* – válaszolta, s mintegy nyomatékul az ujjával is mutatta. Akkor februárt irtunk.

Partnernője, aki keveset, de talán épp eleget értett a szavainkból, erre kétkedően megcsóválta a fejét, és szerény mosoly kíséretében mutatta, hogy három, majd, talán a valóságra célozva, a negyedik ujját is megbillegtetette. Közbeavatkozását ürügyül használva fölvettem Szentkuthynak a kérdést:

– *A señora* is magyar?

– Magyar – felelte –, de nem señora. – A „señora” szót nyilván „feleség” értelemben vette, mint azok általában, akik nem anyanyelvükként beszélnek a spanyolt. – A menyasszonyom.

– Örülök, hogy megismerhetem – mondtam erre, kezet nyújtottam, majd bemutatkozásul a nevemet is elhadartam, de ezúttal a foglalkozásom megjelölése nélkül.

– El vagyok bűvölve – hibázott rá a hölgy a bevett udvariassági formulára, amit némiképp bizonytalankodva ejtett ki, mintha csak úgy, értelem nélkül tanulta volna meg, ahogyan az „Adiós”-t meg a „Gracias”-t szokták. Nem is szólt többet, visszahupant a helyére, és mereven nézett előre a zsúfolt, aznap mégis kissé sziesztázó nézőtérre. Mindenképp könnyelműség lenne bármit is mondanom róla, hiszen csak profilból láttam, amit meg hallottam tőle, az édeskevés volt. Annyi bizonyos, hogy nagyon fiatal és bájoska volt, arca szerénységet, ugyanakkor eltökéltséget, igenlő akaratot tükrözött. A Joy diszkóbeli lányokhoz képest nem volt különösebben látványos a külseje, még azzal a lánnyal szemben is alulmaradt, aki akkor velem volt, s akit jó ideje nem láttam már; ki tudja, Szentkuthy talán igen, talán azóta újabb éjszakát mulattak át együtt, engem azonban már cseppet sem érdekelt volna, vajon vele megy el vagy velem. Semmit sem tudok arról a nőről, s már akkor, ott, a páholyban is épp hogy csak derengett bennem az emléke.

A mérkőzés 0 : 0-ra állt, a csapat rosszul játszott, nagy elszánással ugyan, de szelemtelenül. Ilyenkor hiányzott igazán Szentkuthy, noha igaz, a sérülése előtt sem villogott különösebben.

– Mi jön ki ebből, mit gondolsz? – kérdeztem még tőle.

Némi fölényességet véltem megvillanni a tekintetében, ahogy rám nézett, talán mert a véleményét tudakoltam, de gyakran láttam ilyesmit frissen nősült férfiak szemében is, bár Szentkuthy még nem volt nős. Ez a nézés azoknak a csélcsp férfiaknak tekintélyparancsoló igyekezetét tükrözi, akik imponálni akarnak újdonsült arájuknak vagy menyasszonyuknak. Később többnyire odahagyják. Mármint az igyekezetet.

– Könnyen győzhetünk, nehezen veszhetünk.

Nem egészen értettem, mit akar ezzel mondani; egész második félidő alatt ezen járt a fejem. Ha győznek, könnyedén győznek, ha vesztenek, nehezen, vagy: könnyen megeshet, hogy győznek; az viszont nehezen képzelhető el, hogy veszítsenek; lehet, hogy ezt jelentette, nem tudom. Kevés hajlandóságot mutatott a beszélgetésre, és én sem erőltettem. Rögtön odafordult a menyasszonyához, és magyarul beszélt hozzá alig hallhatóan. Azokat az asszonykákat idézte fel bennem ez a leányzó, akik, ha azt akarják, hogy rájuk figyeljen a férjük, vagy a kabátujját huzigálják két ujjal, vagy a felöltője zsebébe akaszknak, nem is tudom, hogy mondjam másképp; nem is érdekes.

Három gólt rúgott a csapat a második félidőben, így 3 : 0-ra nyert, s attól fogva szinte folyamatosan jól játszott. Szentkuthyra egyre kevésbé volt szükség. A térde sokkal lassabban javult, mint azt eredetileg gondolták, sokkal rosszabb állapotban volt, mint ahogy azt feltételezték februárban, márciusban, áprilisban, majd pedig május-

ban. De az is könnyen meglehet, hogy Szentkuthy nem volt kellőképpen engedelmes a műtétet követő lábadozás alatt. Azután meg valami összetűzésbe keveredett az edzőjével, aki az idény végén túladott rajta. Szentkuthy Franciaországba került, ahová a nagyok csak akkor mennek, ha látják, hogy egészen nagyok már sose lesznek, és nem is remélhetik, hogy úgy emlékezzenek rájuk, mint a legnagyobbakra. Három évig játszott még a Nantes csapatában, nem különösebben parádésan, de nem is nagyon lehetett hallani róla nálunk, az újságírók hamar felejtenek, olyan hamar, hogy még a halálhírért is csak a sportlapok közölték, amiket én nem olvasok; az unokaöcsém mutatta meg az újságkivágást. Nyolc éve már, hogy Szentkuthy elment a Madridból, s csaknem bizonyos, hogy öt éve a focinak is hátat fordított, hacsak ki nem kötött valamelyik sosem hallott magyar csapatnál: itt szinte senki nem tud semmit Magyarországról. Az egyetlen dolog, amit talán még megethet egy harminchárom éves, végnapjait élő férfiember – akinek ráadásul már góljai sincsenek, csak agyonnézett videói –, az, hogy női skalpokat gyűjt a szülővárosában, ahol még példaképnek számít, hiszen ő az, aki elment és császár lett, ott, a messzi idegenben, de aki már örökké hajdani s mindinkább halványuló emlékeiből él. Vagyis nem él, merthogy valaki golyót röpített a szívébe, és lehetséges, hogy elérkezett a perc, amikor szerény, ám eltökélt feleségében is megingott az igenlő akarat, hogy két törekeny ujjával vajon meghúzza-e azt a rideg ravaszt, noha tudva tudta, hogy meg fogja húzni. S talán az a pillanat is a bekövetkezés tagadása volt, amelyben, mondhatni, meghorpadt és elbátortalanodott az idő, és Szentkuthy ebben a lapuló időben kristálytisztán látta a választóvonalat, a láthatatlan falat élet és halál között, a „még nem”-ek és a „már igen”-ek közül az egyetlen, ami számít. Olykor a legjelentéktelenebb dolgok rejtik ezt a határt; két női ujj például, amely megelegette a folytonos kabátráncigálást, zsebekbe akaszkodást, vagy egy stoplis cipótalp.

Petri György

A NAGY UTAZÁS

I. A megérkezés

Már november nyolcadika van, ez jó, mert akkor valahogy kijövünk abból az ötvenötezerből, ami még van a hó végéig, meg esetleg még ez-az be is jön, és ha se be nem jön semmi, se ki nem jövünk, akkor még mindig lehet kölcsönkérni, merthogy Gyuri bácsinak és Mari néninek van bankbetétje, folyószámlája, kinnlevősége, egyszóval: *bonitása*. Bizony van nekik minden olyasmijük, amiye egy maguk korabeli